

Tieteelliset ja vähemmän tieteelliset rotuopit

Amerikkalainen professori Jared Diamond vieraili pari viikkoa sitten Helsingissä markkinoimassa vastikään suomennettua Pulitzer-palkinnon saanutta kirjaansa "Tykit, taudit ja teräs". Vieras oli harvinaisen ajankohtainen paitsi suomennoksen vuoksi myös aiheensa puolensa. Diamondin teoksen peruskysymys on nimittäin samankaltainen kuin Tatu Vanhasen: miksi vauraus ja valta ovat jakaantuneet maailmassa nykyisellä tavalla? Miksi eurooppalaista alkuperää olevat kansat ovat maailman rikkaita?

Professori Tatu Vanhasen näkemyksethän nousivat esiin loppukesästä Helsingin Sanomien kuukausiliitteessä. Vanhanen on "tutkinut" eri puolilla maailmaa tehtyjen sekalaisten älykkyysosamäärätestien tuloksia ja löytänyt mielestään vastauksen siihen, miksi demokratia toimii vain tiettyjen kansojen piirissä. Vanhasen äö-rankingin yläpäästä löytyvät pohjoismaalaiset, aasialaiset ja amerikkalaiset, alapäästä taas afrikkalaiset. Johtopäätöksenä Vanhanen on muun muassa ehdottanut, että valkoisten tulisi ryhtyä johtamaan Afrikan maita kohti vaurautta.

MONITETEELLISEEN tutkimustietoon nojavan professori Diamondin mukaan kansojen biologiset erot eivät selitä sitä, miksi toisista tuli valloittajia ja sitä kautta teollisen maailman rikkaita.

Sen sijaan Diamond selittää vallan ja vaurauden jakautumisen luonnon olosuhteiden ja maantieteen erilaisuudella. Euroopassa ja Aasiassa metsästäjä-keräilijät siirtyivät maanviljelijöiksi ensimmäisinä maailmassa. Maanviljelyn aloittamista ja leviämistä edesauttoivat viljelyyn parhaiten sopineet kasvit ja Euraasian ilmasto. Lisäksi Euraasian suuret nisäkkäät soveltuivat kesytettäviksi.

Maanviljelyksen aloittaminen puolestaan mahdollisti laajempien väestöjen elättämisen, kun kaikkien ei tarvinnut huolehtia ruuan hankinnasta. Näin erilaisten taitojen kehittäminen mahdollistui, opittiin esimerkiksi valmistamaan rautaa ja sitä kautta tykkejä ja terästä. Karjaksi kesytetyiltä nisäkkäiltä ihmiset taas saivat paitsi ravintoa myös kulkutaudit, joihin he ajan myötä kehittivät vastustuskyvyn, joita muilla kansoilla ei ollut. Euraasian laajuus itä-länsi-suunnassa helpotti sekä tautien että taitojen leviämistä.

SE, ETTÄ "tykit, taudit ja teräs" selittävät vaurauden ja vallan jakautumisen nykymaailmassa ei ole uusi oivallus. Merkittävää on Diamondin selitys sille, miksi juuri tietyillä kansoilla oli tykkien, tautien ja teräksen antama etulyöntiasema kansojen kohdatessa.

Toisin kuin Tatu Vanhasen ajatukset, professori Diamondin kirjassaan esittämät tutkimustulokset ja niihin perustuvat johtopäätökset kestävät tieteelle ominaisen kriittisen tarkastelun.

Vanhasen perusteesi perinnöllisyyden vaikutuksesta henkilön ominaisuuksiin - myös psyykkisiin - on sinänsä kiistan tosiasia. On toki mahdollista, että eri kansojen välillä on eroja älykkyyteen vaikuttavissa perinnöllisissä ominaisuuksissa. Asian tutkiminen tieteellisesti on kuitenkin äärettömän vaikeaa. Tatu Vanhasen tutkimusaineistot ja johtopäätökset älykkyydosamäärän ja perintötekijöiden välisestä suorista syy-seuraus-suhteista ovat kuitenkin niin selkeän virheellisiä, että tieteen harrastelijakin voi helposti todeta päätelmät vääriksi.

Miksi sitten edes nostaa Vanhasta tässä yhteydessä esiin? Koska niitä ei suomalaisessa julkisuudessa tyrmätty.

MYÖS PÄÄMINISTERI Matti Vanhasen suhtautuminen isänsä näkemyksistä aiheutuneeseen kokuun oli kovin välttelevä. Painostettunakin pääministeri Vanhanen kieltäytyi lausumasta mielistään isänsä esittämistä näkemyksistä ja tyytyi vain toteamaan, että rasismille ei saa antaa minkäänlaista kasvualustaa suomalaisessa yhteiskunnassa.

Pääministerin vaikeneminen isänsä näkemyksistä antaa kuitenkin aivan toisen signaalin: rotujen välisten perinnöllisten älykkyyserojen pohtiminen onkin relevantti keskustelunaihe.

Pääministeri Vanhanen ei ilmeisesti ymmärrä, kuinka vakava ja monisyinen ongelma rasismi Suomessa on. Rasismiin puuttuminen lähtee liikkeelle sen systemaattisesta ja selkeästä tuomitsemisesta kaikissa tilanteissa ja kaikilla tasoilla. Kansainvälistyvässä maailmassa suomalaisten ennakkoluuloinen suhtautuminen ulkomaalaisia - ei vain venäläisiä - kohtaan on tulevaisuudessa suurimpia ongelmiamme, ja poliittisen johdon pitäisi ponnistella etulinjassa tilanteen korjaamiseksi.

Olisi mahdotonta ajatella, että vastaavassa tilanteessa esimerkiksi Ruotsissa, Saksassa tai Yhdysvalloissa henkilö voisi toimia maan ylimmässä poliittisessa johdossa, jollei hän julkisesti ja yksiselitteisesti ilmoittaisi olevansa täysin eri mieltä lähipiirinsä esittämien selkeän rasististen näkemysten kanssa.

Kirjoittaja on valtiotieteiden tohtori ja vapaa tutkija ja toimittaja.